2.5.2022

Työllisyysrahaston asiantuntijalausunto

1 Miten 55 vuotta täyttäneiden työllisyysasteen nostamista koskeva lainsäädäntö koskettaa Työllisyysrahastoa?

Työllisyysrahaston rooli 55 vuotta täyttäneiden työllisyysasteen nostamista koskevassa lainsäädännössä olisi rahoittaa uutta muutosturvaa ja kerätä siihen tarvittavat tuotot. Uuteen muutosturvaan olisivat oikeutettuja tuotannollisista tai taloudellisista syistä irtisanotut 55 vuotta täyttäneet henkilöt, jotka ovat olleet työnantajan palveluksessa vähintään viisi vuotta. Muutosturva koostuisi työ- ja elinkeinotoimiston järjestämästä kahden kuukauden palkkaa vastaavasta muutosturvakoulutuksesta ja Kansaneläkelaitoksen tai työttömyyskassan maksamasta yhden kuukauden palkkaa vastaavasta muutosturvarahasta.

Muutosturvakoulutus ja -raha rahoitettaisiin kokonaisuudessaan Työllisyysrahaston työnantajilta keräämillä tuotoilla. Muutosturvamenoksi on arvioitu 44 miljoonaa euroa vuodessa. Rahan kerääminen tapahtuisi kahden eri mekanismin avulla. Työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 14 - 14 b §:issä säädettäisiin muutosturvamaksusta, jossa olisi yhteinen osa ja irtisanovan työnantajan osa. Rahasto on yhteistyössä ministeriön kanssa suunnitellut tavan, jolla Työllisyysrahasto saisi kerättyä noin puolet eli 22 miljoonaa euroa muutosturvamaksun yhteisellä osalla ja toisen noin puolet eli 22 miljoonaa euroa irtisanovan työnantajan osalla. Muutosturvamaksun yhteinen osa kerättäisiin osana työnantajien keskimääräistä työttömyysvakuutusmaksua, joka nousisi noin 0,03 prosenttiyksikköä. Työnantajille näkyvämpi osa olisi kokonaan uusi työnantajamaksu, jossa hallinnollisen menettelyn keinoin keskisuurilta ja suurilta työnantajilta perittäisiin maksu 55 vuotta täyttäneen henkilön irtisanomisen johdosta.

Työllisyysrahasto rahoittaisi työttömyyskassojen maksamaa muutosturvarahaa osana sitä rahavirtaa, jolla Työllisyysrahasto rahoittaa ansiosidonnaista työttömyyspäivärahaa. Kelalle muutosturvarahan osuus tilitettäisiin vuosittain. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskus (Keha-keskus) laskuttaisi muutosturvakoulutusten kustannukset Työllisyysrahastolta neljännesvuosittain jälkikäteen.

Kun henkilöiden oikeus työttömyyspäivärahan lisäpäiviin poistuisi, samalla poistuisi myös työnantajan työttömyysturvan omavastuumaksu, jota Työllisyysrahasto on kerännyt rahoittaakseen lisäpäiviä. Huomionarvoista on kuitenkin, että omavastuumaksun poistumista koskee siirtymäaika ja Työllisyysrahasto tulisi perimään uusia omavastuumaksuja vielä ainakin vuonna 2029, ja valmius omavastuumaksuasioiden käsittelemiseen tulee säilyttää vielä noin kymmenen vuoden ajan.

2 Miten Työllisyysrahasto näkee uuden lainsäädännön?

Muutosturvan rahoittaminen ja siihen tarvittavien tuottojen kerääminen olisi Työllisyysrahastolle uusi tehtävä. Mainittakoon kuitenkin, että Työllisyysrahastolla on vastaavantyyppisiä prosesseja olemassa tällä hetkellä ja osaamista toteuttaa muutosturvan rahoittamista ja tuottojen keräämistä koskeva järjestely. Työllisyysrahasto esimerkiksi kerää työnantajilta työttömyysvakuutus- ja työttömyysturvan omavastuumaksuja. Näillä maksuilla Työllisyysrahasto rahoittaa ansiosidonnaista työttömyyspäivärahaa ja työttömyysturvan lisäpäiviä eli ns. eläkeputkea. Uusi muutosturva olisi

prosesseiltaan näihin rinnastettava ja voidaan nähdä jatkumona Työllisyysrahaston nykyisten tehtävien joukossa.

Työllisyysrahasto suhtautuu myönteisesti uuden tehtävän vastaanottamiseen. Työllisyysrahasto on ollut tiiviisti mukana sosiaali- ja terveysministeriön vetämässä lakihankkeessa suunnittelemassa, miten rahan kerääminen työnantajilta käytännössä tapahtuisi ja miten rahaa jaettaisiin eteenpäin. Rahaston näkemyksen mukaan nämä on toteutettu hallituksen esityksessä tarkoituksenmukaisella tavalla eikä rahastolla ole huomautettavaa lain sisällöstä. Rahaston asiantuntijat ovat lakihankkeessa antaneet panoksensa parhaan tiedon ja osaamisen mukaan.

Muutosturvan toteuttamisessa eniten henkilöresursseja ja kustannuksia vaatii uuden irtisanovan työnantajan muutosturvamaksun toimeenpanoon valmistautuminen. Uuden toimeenpanon aloittaminen vaatii tietojärjestelmien kehittämistä, valmistautumista liiketoimintamuutokseen ja työnantaja-asiakkaiden tiedottamista. Erityisen tärkeää Työllisyysrahastolle on järjestää nykyaikainen ja digitalisaatiota edistävä tietojenvaihto muutosturvan muiden toimeenpanotahojen välille sekä yhteys kansalliseen tulorekisterijärjestelmään. Järjestelmän toimivuuden kannalta on olennaista, että rahastolla on laissa mainitut tietojensaantia ja -vaihtoa koskevat oikeudet (laki työttömyysetuuksien rahoituksesta 14 c § ja 14 d §).

Huomautamme kuitenkin, että lain oletetusta hyväksymisestä lain voimaantuloon on verrattaen lyhyt aika. Työllisyysrahasto onkin jo lainvalmistelun aikana joutunut aloittamaan uuden tietojärjestelmän toteuttamisen ja valmistautumisen liiketoimintamuutokseen, jotta toimeenpano olisi mahdollista aloittaa vuoden 2023 alusta. Jatkossa olisi hyvä, että lakihankkeissa kiinnitettäisiin aikatauluun huomiota siten, että toimeenpanijoille jää tarpeeksi aikaa toteuttaa muutokset.

Elina Saari
Vastaava lakimies, Työllisyysrahasto
elina.saari@tyollisyysrahasto.fi
040 726 4690